

Raadsinformatiebrief

Onderwerp	: Ondersteuning gedupeerden kinderopvangtoeslagaffaire door de SDD
Aanleiding	: Nieuwe ontwikkelingen in de ondersteuning
Datum	: 5 juli 2023
Portefeuillehouder	: Margreet de Deugd
Schrijver	: Wilfred Boele

Geachte lid van de gemeenteraad,

Aanleiding en doel

U ontvangt deze brief om u te informeren over de stand van zaken m.b.t. de ondersteuning van gedupeerden van de kinderopvangtoeslagaffaire door de Sociale Dienst Drechtsteden. Een zogeheten rompversie van deze brief is aangeleverd door de GR Sociaal. Er zijn een aantal wijzigingen aangebracht. Deze hebben als doel de inhoud van de rompbrief helderder voor het voetlicht te brengen.

De financiële compensatie van gedupeerden vindt landelijk plaats en wordt uitgevoerd door de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT). De UHT is een apart onderdeel van de Dienst Toeslagen van de Belastingdienst en is speciaal opgericht om het herstel voor gedupeerden van de Kinderopvangtoeslagaffaire te verzorgen. Tegelijkertijd wordt, op verzoek van het kabinet, sinds september 2020 door gemeenten ondersteuning geboden aan de tienduizenden ouders die zijn getroffen door de problemen met kinderopvangtoeslag. Het Rijk compenseert gemeenten daar financieel voor.

Gemeenten bieden brede ondersteuning op de vijf leefgebieden (huisvesting, schulden, inkomen, zorg en gezin) aan alle (mogelijk) gedupeerden die zich aanmelden. Gemeenten bieden de helpende hand en staan naast hun inwoners voor de brede ondersteuning waarin de menselijke maat leidend is. Deze brede ondersteuning is vrijblijvend. De gemeente stelt, op het moment dat de (mogelijk) gedupeerde zich meldt, de hulpvraag vast en doet wat op dat moment nodig is om een nieuwe start te faciliteren.

Het bieden van brede ondersteuning gebeurt in het geval van Alblasserdam niet door de gemeente zelf. Net als geldt voor de andere Drechtstedengemeenten is deze taak namelijk belegd bij de Sociale Dienst Drechtsteden (SDD). De Sociale Dienst heeft hiertoe het hulpteam Toeslagen Drechtsteden opgezet. Het hulpteam bestaat uit zes regisseurs en een projectleider.

In deze raadsinformatiebrief wordt de actuele stand van zaken weergegeven van de ondersteuning door het hulpteam aan de gedupeerde ouders binnen de Drechtsteden. U bent via een eerdere raadsinformatiebrief geïnformeerd over het hulpteam toeslagen Drechtsteden. De betreffende brief was als ingekomen stuk te vinden op de raadsagenda van 30 november 2021. In die brief werd onder meer aandacht besteed aan de werkwijze van het hulpteam en aan het aantal gedupeerden dat destijds ondersteuning ontving door het hulpteam.

In deze brief wordt opnieuw aandacht besteed aan doel en werkwijze van het hulpteam Drechtsteden en aan de aantallen gedupeerden. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan actuele landelijke ontwikkelingen en aan de impact daarvan op de ondersteuning door het hulpteam. Ook komen in deze brief de zogeheten kindregeling en het driegesprek aan de orde.

Deze brief is als volgt opgebouwd: eerst wordt aandacht besteed aan doel en werkwijze van het hulpteam Drechtsteden en aan de aantallen gedupeerden. Dan wordt informatie geboden over

pilotprojecten die beogen de haperende landelijke hersteloperatie te versnellen. Vervolgens wordt beschreven welke weerslag de haperende landelijke hersteloperatie heeft op de ondersteuning door het hulpteam van de SDD. Daarna komen de zogeheten kindregeling en het driegesprek aan de orde. Ten slotte wordt er nog financiële informatie geboden.

Doel en werkwijze hulpteam Toeslagen Drechtsteden

Het hulpteam Toeslagen Drechtsteden beoogt gedupeerden direct te ondersteunen om hun leven weer op de rit te krijgen en hen weer nieuw perspectief te geven op een nieuwe start. De hulp is op basis van maatwerk en gericht op het zoveel mogelijk wegnemen van praktische problemen die hinderen bij het opbouwen van een zelfstandig bestaan en daarmee ook een nieuwe start. Volledige zelfredzaamheid en een bijdrage aan het herstel staan hierbij voorop.

Zoals al omschreven beoogt het hulpteam dus niet te voorzien in financiële compensatie voor gedupeerden voor de door hen geleden schade. Tegelijkertijd kan de ondersteuning die het team biedt wel het verstrekken van financiële middelen betreffen. Het gaat dan om middelen die nodig zijn om het leven van gedupeerden weer op de rit te krijgen. Voor deze middelen wordt dan een beroep gedaan op een zogenaamd doorbraakfonds.

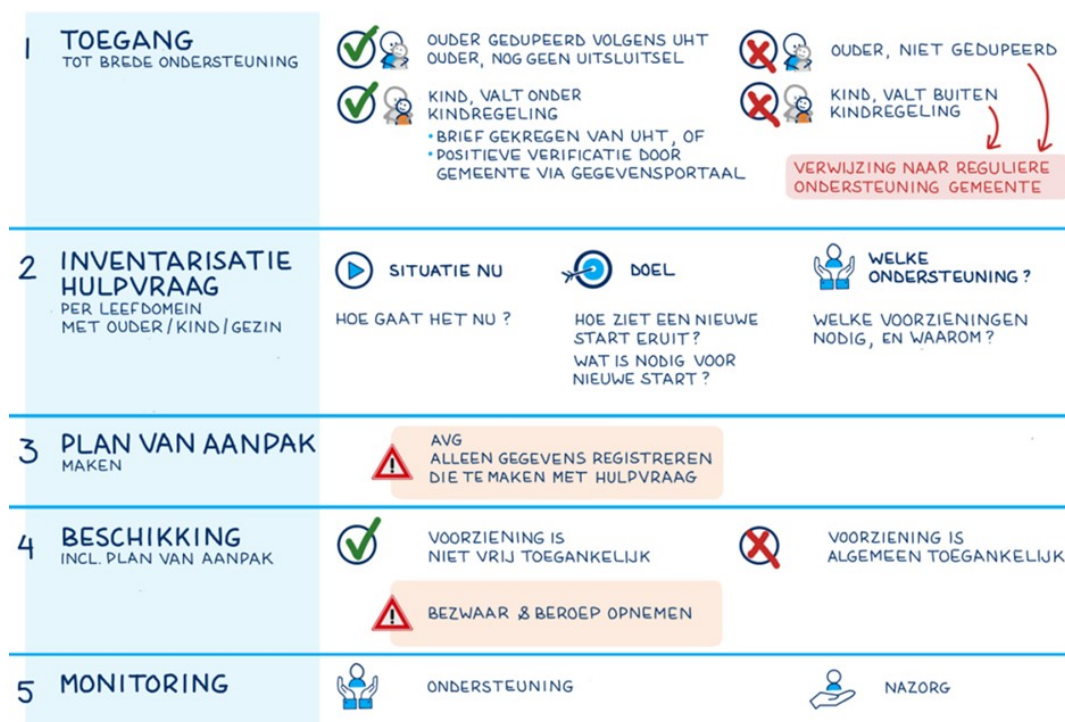
De ondersteuning die het hulpteam kan bieden is breed en gevarieerd. De inhoud van de ondersteuning per gedupeerde is afhankelijk van diens vraag en behoefte. Het hulpteam helpt door bijvoorbeeld zicht te geven op een schuldvrije toekomst, stress weg te nemen door rust te creëren in het contact met het UHT en schuldeisers, een luisterend oor te bieden, te helpen bij het zoeken van oplossingen en te zorgen voor ondersteuning bij problemen en belemmeringen die ervaren worden. Concrete voorbeelden zijn o.a. hulp bij schuldsaneringstrajecten, beschermen van gedupeerden tegen schuldeisers en deurwaarders, zoeken van nieuwe of betere huisvesting, het weer actief krijgen van kinderen bij een sportclub, tandheelkundige hulp, urgentie creëren bij het UHT om de integrale beoordeling te bespoedigen.

Het hulpteam werkt nauw samen met de wijkteams van de Drechtstedengemeenten (in ons geval met partners in het Brughuis). Veelal zijn gedupeerden namelijk al in beeld bij de wijkteams en/of is het van belang dat wijkteams betrokken worden gezien de brede hulpvraag en de behoefte aan ondersteuning. In nauwe samenspraak wordt er onderling afgestemd welke hulp het beste geboden kan worden.

Het hulpteam werkt met een vast aanspreekpunt (regisseur) voor elke gedupeerde ouder. Om ervoor te zorgen dat er direct een vast en laagdrempelig vast aanspreekpunt ontstaat worden contactgegevens uitgewisseld met de gedupeerde. Het hulpteam is sinds de start in 2021 stabiel in de bezetting. Dat geeft rust en vertrouwen bij de gedupeerde ouders. Door de voortdurende opbouw van kennis en ervaring binnen het hulpteam kunnen veel hulpvragen goed en snel worden afgehandeld en opgelost.

In onderstaand schema wordt aangegeven hoe de werkwijze van het hulpteam is opgezet. Zoals te zien zijn er vijf stappen te onderscheiden: nagaan of een ouder een erkend gedupeerde is; inventariseren hulpvraag; opstellen plan van aanpak (wat samen met de gedupeerde ouder gebeurt), beschikking en monitoring. Voor meer informatie en vragen over de brede ondersteuning zie:

<https://vng.nl/artikelen/vraag-en-antwoorden-hersteloperatie-kinderopvangtoeslag>

Overzicht aantallen gedupeerden

Hieronder staat een overzicht van het aantal gedupeerde ouders per gemeente in de caseload van het hulpteam en het totaal aantal erkend gedupeerden volgens de Belastingdienst (stand april 2023). Alle ouders die op de lijst van de Belastingdienst als mogelijk gedupeerde staan, zijn door het hulpteam benaderd via een brief en/of telefonisch. Niet alle ouders die erkend gedupeerde zijn zoeken hulp; een aantal wil dit niet. Dit kan ermee te maken hebben dat de mate waarin betreffende ouders gedupeerd zijn relatief beperkt is. Gedurende de periode van de Hersteloperatie kan een gedupeerde ouder, indien deze eerder geen hulp wenste, altijd weer om hulp vragen bij het hulpteam. Het hulpteam ondersteunt momenteel nog 454 gedupeerde ouders actief om hun leven weer op de rit te krijgen. Dat is 56% van het totaal aantal erkend gedupeerden in de Drechtsteden.

In onderstaand overzicht is ook te vinden hoeveel gedupeerde ouders momenteel in een schuldregeling zitten. Dit kan een wettelijke regeling of een minnelijke regeling zijn. Om zo snel mogelijk een integrale beoordeling te krijgen is er voor deze inwoners urgentie bij de Belastingdienst gevraagd. De uitkomst van die integrale beoordeling is namelijk van belang voor het afhandelen en afronden van schuldregelingen. Zolang de uitkomst niet duidelijk is kunnen schuldregelingen niet worden afgerond en zitten de gedupeerde ouders nog steeds in onzekerheid.

Gemeente	Aantal gedupeerde ouders in caseload hulpteam	Totaal aantal erkend gedupeerde ouders (cijfers belastingdienst)*	Schulden-regeling WSNP	Schulden-regeling MSNP
Alblasserdam	11	36	0	2
Dordrecht	232	388	3	7
Hardinxveld-Giessendam	2	14	0	0
Hendrik Ido Ambacht	22	58	0	1
Papendrecht	50	97	0	2
Sliedrecht	30	45	0	1
Zwijndrecht	107	171	0	4
Totaal	454	809	3	17

*Bron: https://services.belastingdienst.nl/toeslagen-samen-herstellen/wp-content/uploads/sites/5/2023/02/vng_2023.02.07_gedupeerdenmsnpwsnp.pdf

Pilotprojecten die beogen de haperende landelijke hersteloperatie te versnellen

De voortgang van de landelijke Hersteloperatie verloopt momenteel stroef. Met name het vaststellen van het compensatiebedrag door het UHT vraagt veel tijd. Hiermee worden de zorgen voor de gedupeerde ouders steeds groter en zitten zij langer in onzekerheid. Dit komt het doel van de hersteloperatie en het opnieuw opbouwen van vertrouwen niet ten goede en zorgt voor zeer onwenselijke situaties.

Ter indicatie is hieronder de wachttijd aangegeven voor de integrale beoordeling door het UHT. Op basis hiervan krijgen gedupeerden hun compensatie uitbetaald. In de tussentijd staat het herstel en de nieuwe start voor veel gedupeerden echter stil en blijven zij in de door de SDD uitgevoerde brede ondersteuning zitten.

Als u zich in 2020 hebt aangemeld voor herstel, dan heeft een persoonlijk zaakbehandelaar uw zaak waarschijnlijk al behandeld. Of hij of zij is er mee bezig. Heeft u zich in 2020 aangemeld, maar is uw zaak nog niet opgepakt? Neem dan contact met ons op. Mogelijk konden wij u niet bereiken.

Hebt u zich in 2021 of dit jaar aangemeld voor herstel? Dan is de wachttijd meer dan een jaar. Dit kan oplopen van 3 tot 4 jaar. In dit overzicht staat wanneer u ongeveer aan de beurt bent. Een exacte planning kunnen we nu helaas niet geven.

Ouders met aanmelddatum in behandeling integrale beoordeling

- Eerste kwartaal 2021 midden 2022 tot midden 2024
- Tweede en derde kwartaal 2021 in 2024 of 2025
- Vierde kwartaal 2021 en 2022 in 2025 of 2026

Bron: Website belastingdienst

Om de landelijke herstelaanpak te versnellen zijn inmiddels enkele pilot projecten opgezet met een andere aanpak dan de gebruikelijke integrale beoordeling en schadeafhandeling door het UHT.

Pilot Mediation

In de zomer van 2022 is een pilot met mediation van start gegaan. Daarbij wordt onderzocht of (een deel van de) zaken waarbij ouders in bezwaar gaan, kunnen worden opgelost met mediation. Ouders gaan dan in gesprek met het UHT, samen met een onafhankelijke bemiddelaar. Ze kijken of ze er samen uit kunnen komen. Aan de pilot doen twintig ouders mee. Voor zover bekend wordt deze pilot niet voortgezet.

Pilot Vaststellingsovereenkomst (VSO)

Ook is in de zomer van 2022 een proefproject gestart om de schade sneller af te handelen via een vaststellingsovereenkomst. Een ouder, bijgestaan door een letselschadeadvocaat, zou dan na verschillende gesprekken tot een akkoord kunnen komen over een financieel herstelbedrag, waarmee de ouder 'verder zou kunnen met zijn leven'. Dit is echter niet van de grond gekomen. Slechts bij een van de vijftien deelnemers aan dit proeftraject is het tot een akkoord gekomen (zie ook: <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/proef-om-toeslagenouders-snel-te-compenseren-loopt-uit-op-mislukking-ba3b3b64/>)

Pilot Number 5 (Prinses Laurentien)

Momenteel loopt er ook nog een pilot op basis van een collectieve schadeaanpak. Deze aanpak is ontwikkeld door een initiatief van Prinses Laurentien en haar Stichting Number 5 in samenwerking met letselschade advocaten. In deze aanpak wordt uitgegaan van het door de gedupeerde zelf opgetekende leed. Aan dit eigen verhaal wordt op basis van een letselschade aanpak een schadebedrag gekoppeld. Het betreft een onafhankelijke beoordeling, niet door de Belastingdienst en of het UHT. Deze aanpak is inmiddels getoetst bij een aantal toeslagenouders in een paar gemeenten in Nederland. De eerste resultaten zijn positief en het ministerie van Financiën kijkt nu of er onderdelen van deze aanpak landelijk zijn over te nemen. Het belangrijkste doel is om tot een veel snellere afhandelingsprocedure te komen waardoor mensen sneller duidelijkheid krijgen.

Bestuurders van de Drechtstedengemeenten hebben aangegeven interesse te hebben om deze pilot te ondersteunen en verder door te ontwikkelen. Hiervoor moet echter nog veel worden uitgewerkt en

het is ook nog niet duidelijk hoeveel ruimte er voor gemeentelijke invloed komt of is. De Belastingdienst wil graag de centrale regie behouden. Bij het aansluiten op deze pilot moet ervoor gewaakt worden dat er geen verwachtingen worden gecreëerd die niet kunnen worden waargemaakt door de gemeenten. Daarnaast kan de pilot pas verder worden uitgerold na instemming van het Rijk.

Weerslag van de haperende hersteloperatie op de ondersteuning door het SDD hulpteam

De landelijke stagnatie heeft een negatieve weerslag op het vertrouwen van de gedupeerden in de lokale overheid. Inwoners zien de overheid vaak als één systeem, en de lokale overheid is daar ook onderdeel van. Het hulpteam ervaart dan ook steeds meer wantrouwen, en heeft steeds meer moeite het gedaalde vertrouwen te herstellen. Ook verenigen mensen zich steeds meer in Facebookgroepen en uiten ze via andere sociale media hun ongenoegen over de stagnerende landelijke aanpak en de onzekerheid die hierdoor optreedt. Iets waar gemeenten en het hulpteam helaas geen invloed op hebben.

We zien ook dat de landelijke stagnatie leidt tot verharding bij de gedupeerden, en tot het ontstaan van een claimcultuur. Dit uit zich in een toenemende focus op compensatie door middel van geld en spullen. Het hulpteam Toeslagen ontvangt als gevolg hiervan steeds meer directe verzoeken voor het leveren van spullen en het vergoeden van inboedels en verbouwingen op basis van de betreffende SPUK regeling. Deze SPUK-regeling is echter niet voor de gedupeerden (zie ook: <https://www.socialedienstdrechtsteden.nl/nieuws/uitleg-van-de-spuk-specifieke-uitkering-voor-gedupeerden-kinderopvangtoeslagaffaire>), maar is bedoeld om gemeenten in staat te stellen de brede ondersteuning te bieden. Het is dan ook belangrijk dat de inhoud van de hulp vanuit de gemeenten duidelijk wordt afgebakend, zodat er bij gedupeerden duidelijkheid ontstaat over wat wel en vooral ook niet van de gemeenten kan worden verwacht.

De Kindregeling en het driegesprek

De Kindregeling

Op 5 november 2022 is de Wet Hersteloperatie Toeslagen ingegaan. Daarmee is de huidige hersteloperatie en de brede ondersteuning door gemeenten wettelijk geregeld. Met de nieuwe wet is ook de grondslag geboden om over te gaan tot het uitvoeren van de zogeheten Kindregeling. De Kindregeling is van toepassing op alle (pleeg/stief) kinderen van erkend gedupeerde ouders (en hun toeslagpartners). Het is één van de herstelregelingen van de kinderopvangtoeslag. De Kindregeling geldt voor kinderen van erkend gedupeerde ouders .

Kinderen van erkend gedupeerde ouders ontvangen ambtshalve een naar leeftijd gestaffelde forfaitaire tegemoetkoming die kan oplopen tot €10.000,-. Volgens recente cijfers van UHT zijn er circa 72.000 kinderen/jongeren/volwassenen die, op basis van de status 'erkend gedupeerd' van hun (stief/pleeg) ouders, recht hebben op de financiële tegemoetkoming.

Het Hulpteam loopt tegen het probleem aan dat het ontbreekt aan een aanpak voor schulden voor jongeren en jongvolwassenen die soortgelijk is als die van de gedupeerde ouders. Jongeren zijn aangewezen op de reguliere schuldhulpverlening en hebben niet de oplossingen en kwijtscheldingen zoals de gedupeerde ouders. Dit leidt landelijk tot discussie en persaandacht.

In de onderstaande tabel is te zien hoeveel kinderen van gedupeerden in de Drechtsteden zijn aangemeld bij de Belastingdienst. Deze kinderen vallen onder de Kindregeling. De Kindregeling betreft zoals hierboven aangegeven in eerste instantie een compensatie in geld per kind. Dat bedrag wordt overgemaakt aan de kinderen of aan de ouders, afhankelijk van de leeftijd.

Gemeente	Aantal aangemelde kinderen bij de Belastingdienst in de Drechtsteden 0-15 jaar	Aantal aangemelde kinderen bij de Belastingdienst in de Drechtsteden 16 jaar en ouder
Alblasserdam	57	27
Dordrecht	430	373

Hardinxveld-Giessendam	19	11
Hendrik Ido Ambacht	61	52
Papendrecht	104	85
Sliedrecht	69	26
Zwijndrecht	220	168
	960	742

Bron: https://services.belastingdienst.nl/toeslagen-samen-herstellen/wp-content/uploads/sites/5/2023/03/BLD_VNG_Aantallen_kinderen_per_gemeente_20230314.pdf

Kinderen kunnen door de ouders worden aangemeld of zij kunnen zich zelfstandig melden bij het hulpteam Toeslagen. Het aantal kinderen dat is aangemeld sinds de introductie van de Kindregeling is laag. De meeste kinderen waren bij de aanmelding van de gedupeerde ouders al bij het hulpteam in beeld. Deze kinderen hebben veelal ook al ondersteuning gekregen van het hulpteam of het wijkteam in de woongemeente. Wel kan het zijn dat er nieuwe vragen ontstaan en dat de gezinnen dan opnieuw contact zoeken bij het hulpteam. Voor de oudere en meerderjarige kinderen is de drempel om zelfstandig contact te zoeken met de gemeente hoog. Dit is conform landelijk beeld en hier wordt dan ook vanuit de landelijke aanpak naar gekeken. Momenteel wordt onderzocht of kinderen eenvoudiger de toegang tot de brede ondersteuning kunnen vinden en hoe groot de behoefte aan brede ondersteuning, naast het ontvangen geldbedrag, is.

Het driegesprek

Ouders hebben aangegeven behoefte te hebben aan een meer persoonlijke benadering en aandacht voor wat nodig is in het herstelproces. Het driegesprek is een vorm waarbij de persoonlijke situatie en vragen van de gedupeerde ouder beantwoord kunnen worden en er ruimte is voor erkenning. (Hulp)vragen van ouders spelen zowel op het vlak van financieel herstel als op andere leefgebieden. In het driegesprek komen ouder, UHT en de gemeente bij elkaar om op basis van de behoefte van de ouder herstel en ondersteuning in samenhang te bespreken.

Een driegesprek heeft voor de ouder tot doel:

- Duiding te geven (uitleg en toelichting van een dossier).
- Erkenning te bieden (de ouder horen en zien met ruimte voor het verhaal van de ouder).
- Het fysiek maken van excuses door een medewerker namens UHT/BD Toeslagen (vermenselijking).
- De ouder (inhoudelijk) bijstand verlenen in het (eerste) contact met de persoonlijk zaakbehandelaar (PZB) van het UHT.
- Adequate ondersteuning te bieden (met mogelijke aanpassing plan van aanpak op grond van de uitkomsten van het gesprek).

UHT werkt met 7 landelijke teams met persoonlijk zaakbehandelaars. Vanaf maart zijn de eerste twee teams gestart met het aanbieden van de driegesprekken aan gedupeerde ouders voor wie de Integrale Beoordeling start. Op 1 juli 2023 zullen alle PZB-teams operationeel zijn voor het voeren van driegesprekken. Overigens voert het hulpteam in de Drechtsteden al sinds de start driegesprekken met de gedupeerde en het UHT. Bij complexe problemen wordt heel praktisch direct geschakeld met het UHT met toestemming van de ouder die tevens dan telefonisch bij het gesprek zit.

Financieel

Gemeenten zijn uiteindelijk verantwoordelijk voor de uitvoering van de brede ondersteuning. De kosten die hiervoor worden gemaakt door het hulpteam en de SDD worden in rekening gebracht bij de Drechtstedengemeenten. De gemeenten krijgen vervolgens rijks gelden op basis van een specifieke uitkering (SPUK); het betreft de specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek. Hiermee kunnen gemeenten de gemaakte kosten terugvragen bij het Rijk. Momenteel bedragen de gemaakte kosten door de Sociale Dienst voor de brede ondersteuning over 2021 en 2022 circa 1,3 miljoen euro. Deze kosten zijn naar rato van het aantal gedupeerden verrekend met de verschillende Drechtstedengemeenten. Voor 2023 worden er nieuwe financieringsafspraken met het Rijk gemaakt.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders,

de secretaris
S. van Heeren

de burgemeester
J.W. Boersma